

Мамонтова О. М.,
викладач кафедри правознавства
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

TO THE QUESTION ON VERIFICATION EXEMPTION IN ADMINISTRATIVE PROCEEDING

У статті досліджено сутність і зміст поняття «доказування» в контексті адміністративного судочинства. На основі теоретичних і практичних досліджень нормативно-правової бази, наукових даних вітчизняних учених здійснено змістовний аналіз обставин, що не підлягають доказуванню в адміністративному судочинстві, висвітлено їх співвідношення з презумпцією винуватості та юридичним обов'язком. Розкрито генезис розвитку та правової імплементації таких обставин у вітчизняне процесуальне законодавство. Здійснено структурне розмежування серед обставин, що не підлягають доказуванню.

Ключові слова: адміністративне судочинство, доказування, звільнення від доказування, обставини, що не підлягають доказуванню, презумпція винуватості, юридичний обов'язок.

В статье исследованы сущность и содержание понятия «доказывание» в контексте административного судопроизводства. На основе теоретических и практических исследований нормативно-правовой базы, научных разработок отечественных ученых осуществлен содержательный анализ обстоятельств, не подлежащих доказыванию в административном судопроизводстве, освещено их соотношение с презумпцией виновности и юридической обязанностью. Раскрыта генезис развития и правовой имплементации таких обстоятельств в отечественное процессуальное законодательство. Осуществлено структурное разграничение среди обстоятельств, не подлежащих доказыванию.

Ключевые слова: административное судопроизводство, доказывание, освобождение от доказывания, обстоятельства, которые не подлежат доказыванию, презумпция виновности, юридическая обязанность.

The content and essence of “issue preclusion” term in the context of administrative proceeding was studied. On the basis of theoretical and practical studies of legislative and regulatory frameworks, scientific developments of the native scientists, the substantial analysis of circumstances that should not be verified in administrative proceeding was performed; article describes the correlation of such circumstances with presumption of guilt and statutory liability. The genesis of development and law implementation of these circumstances into the national procedural legislation was defined. The structural delimitation was made through the circumstances that do not require verification.

Key words: administrative proceeding, verification, exemption from verification, circumstances that do not require verification, presumption of guilt, statutory liability.

В умовах реформування та вдосконалення матеріально-процесуальних відносин на шляху утвердження України як впливової європейської держави одне із провідних місць посіло судочинство в адміністративних судах. Такий статус у загальній системі покращення національного процесуального законодавства адміністративне судочинство отримало через своєрідність та особливість спорів (що зумовлені специфікою суб'єктів – суб'єкти владних повноважень з одного боку та фізичні/юридичні особи – з іншого), на врегулювання яких спрямоване його здійснення.

Так, головним завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин із метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень із боку суб'єктів владних повноважень. У той же час досягти ефективного результату щодо пошуку об'єктивної істини у справі можна лише в процесі доказування. У зв'язку із цим можна стверджувати, що інститут доказування є одним із найголовніших елементів адміністративного судочинства.

Слід зазначити, що дослідження та зіставлення національних законодавчих конструкцій, які

є складовими частинами інституту доказування в адміністративному судочинстві, має велике теоретичне та практичне значення, адже розуміння того, які механізми в системі доказування є доцільними та необхідними в сучасних умовах розвитку адміністративного судочинства, сприяє його вдосконаленню не тільки в аспекті дослідження й опрацювання доказів, а й усієї діяльності адміністративних судів щодо розгляду й вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що доказування в адміністративному судочинстві є доволі об'ємною категорією, яка містить чимало особливостей і нюансів, пов'язаних із виділенням фактів, які потребують доведення перед судом їх переконливості. При цьому якщо відносно обставин, які потребують доказування, все більш-менш зрозуміло, то виокремлені законодавцем обставини, що не підлягають доказуванню в адміністративному судочинстві, потребують більш детальної уваги.

Слід зазначити, що складність категорії «звільнення від доказування» в адміністративному судочинстві зумовлюється її комплексністю, адже серед підстав звільнення від доказування є преюдіційні обставини, обставини, які визнаються

учасниками справи; загальновідомі та безспірні обставини.

Разом із тим полінститут доказування в адміністративному судочинстві покладає на осіб, які беруть участь у справі, юридичний обов'язок щодо слідування чіткій процедурі збирання, подання, витребування, перевірки й оцінки тих даних, на підставі яких суд установлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтують вимоги й заперечення учасників справи, та інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи. При цьому передбачений законодавцем перелік обставин, які не підлягають доказуванню, є своєрідним видом звільнення від виконання покладеного юридичного обов'язку щодо доведення обставин, на яких ґрунтуються вимоги та заперечення сторін. Таким чином, реалізація положень інституту звільнення від доказування в адміністративному судочинстві є підставою легального обходу в процесі розгляду й вирішення адміністративної справи деяких дій із доказування, що офіційно закріплени в Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України), адже ніхто не може бути примушений до виконання того, що не є обов'язковим.

При цьому комплексна оцінка законодавчих новацій і змін практики судочинства в адміністративних судах у процесі широкомасштабного й ефективного реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципів верховенства права й забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд справ незалежним і неупередженим судом свідчить про наявність низки не тільки позитивних практик, але й проблемних питань, які потребують нагального вирішення, а отже, теоретична та практична значимість проведеного дослідження не викликає сумнівів.

Науковими напрацюваннями, які охоплюють сферу доказування, займалися такі теоретики та практики, як С.О. Аксюнов, В.М. Бевзенко, В.В. Гордеєв, Я.С. Калмикова, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, І.О. Корецький, Н.В. Кучерук, Д.М. Лук'янєць, Р.Д. Ляшенко, О.М. Нечитайло й ін. При цьому, проаналізувавши науковий масив щодо дослідження тематики, можемо зазначити, що майже кожен із дослідників виділяв свою власну концепцію розуміння інституту доказування й елементи в системі обставин, які не потребують доказування.

Так, наприклад, В.К. Колпаков і В.В. Гордеєв здійснили комплексне дослідження у сфері доказів і доказування, визначивши їх правову природу, і провели змістовну класифікацію засобів доказування в адміністративному судочинстві [3]. С.О. Аксюнов досліджував питання преюдіції в правосудді через призму її теоретичних і практичних аспектів [1].

Дослідженням обставин, які не потребують доказування в адміністративному судочинстві, займався О.М. Нечитайло. При цьому автор у процесі своїх наукових пошуків здійснив класифікацію таких обставин, розтлумачив їх власне бачення та згідно з проведеними дослідженнями запропонував внесення корективів до КАС України [8].

Однак, незважаючи на вже наявний науковий масив відносно досліджуваного питання, необхідність проведення додаткових наукових пошуків зумовлюється низкою особливостей. Справа в тому, що переважна більшість теоретичних напрацювань зачіпає тільки загальні поняття «докази» та «доказування» в адміністративному судочинстві, і тільки незначна кількість досліджень є конкретними та специфічними, спрямованими на вивчення обставин, що потребують доказування, і обставин, які не підлягають доказуванню в адміністративному судочинстві. У той же час переважна більшість наукових напрацювань має тільки теоретичне значення, адже реформування адміністративно-процесуального законодавства, що відбулося у 2017 році (ідеться про Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [10]), стало основовою для нової редакції КАС України, у якій передбачено низку новітніх змін, пов'язаних з інститутом доказування в цілому та з обставинами, що не потребують доказування під час розгляду та вирішення адміністративної справи. Тому наразі дослідження, пов'язані зі змістовним аналізом інституту звільнення від доказування в адміністративному судочинстві, є надзвичайно своєчасними й актуальними.

Мета статті полягає в проведенні транспарентного моніторингу сфери доказування в адміністративному судочинстві та досліджені інституту звільнення від доказування в адміністративному судочинстві як своєрідного підвиду звільнення від виконання юридичного обов'язку.

Слід почати з того, що сфера доказування є катализатором для дослідження проблематики звільнення від доказування в адміністративному судочинстві. При цьому, аналізуючи положення адміністративно-процесуального законодавства, можна дійти висновку, що легального визначення поняття «доказування» в положеннях КАС України немає. У той же час у положеннях КАС України наведене трактування поняття «предмет доказування», під яким розуміються обставини, що підтверджують заявлени вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи й підлягають установленню під час ухвалення судового рішення [6, ч. 2, ст. 73].

У наукових доробках поняття «доказування» трапляється доволі часто та подається в різних аспектах правового розуміння. Так, М.Й. Штефан під доказуванням розуміє процесуальну й розумову діяльність суб'єктів доказування, яка відбувається в урегульованому процесуальному порядку і спрямована на з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін, установлення певних обставин шляхом ствердження юридичних фактів, зазначення доказів, збирання, витребування, дослідження й оцінки доказів [13, с. 249].

Я.С. Калмикова визначає доказування в адміністративному судочинстві як почуттєву розумову логічну діяльність із виявлення, витребування, зби-

рання, закрілення, перевірки оцінки доказів, їх процесуальних джерел адміністративним судом та учасниками провадження, спрямовану на встановлення фактичних обставин публічно-правового спору, прав і обов'язків учасників спірних правовідносин, необхідних для правильного вирішення справи [4, с. 4].

Деякі вчені дотримуються думки, що під доказуванням в адміністративному судочинстві необхідно розуміти подання для аналізу суду інформації про певні події, дії чи стан (юридичні обставини), що надають суб'єкти судового процесу, або витребування судом такої інформації за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, або за власною ініціативою [12, с. 10].

Слід зазначити, що, незважаючи на різні трактування поняття «доказування в адміністративному судочинстві», аналіз правової літератури дозволяє стверджувати, що переважна більшість учених, пояснюючи природу й сенс доказування в адміністративному судочинстві, указують на достатню складність структури цієї правової категорії, яка, за їх баченням, складається з внутрішньо пов'язаних пізнавальних елементів, що перебувають у певному рухливому діалектичному взаємозв'язку.

З огляду на наведені визначення та на підставі аналізу нормативно-правової бази слід погодитися з твердженням І.О. Корецького, який пропонує під доказуванням в адміністративному судочинстві розуміти врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність суб'єктів доказування, спрямовану на збирання, подання, оцінку, огляд, забезпечення, дослідження, витребування або тимчасове вилучення доказів із метою з'ясування об'єктивної істини та справедливого вирішення публічно-правового спору [7, с. 54].

Отже, у процесі розгляду та вирішення справи по суті адміністративним судом головним його завданням є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин, що базується на з'ясуванні всіх обставин, які мають значення для справи, і перевірці їх доказами.

Відповідно до положень ст. 72 КАС України, доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд установлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтують вимоги й заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. При цьому такі дані встановлюються судом за допомогою засобів (письмових, речових і електронних доказів; висновків експертів; показань свідків) [6].

До доказів в адміністративному судочинстві, як і в інших процесуальних галузях, пред'являються вимоги щодо належності, допустимості, достовірності та достатності. Слід зазначити, що ч. 3 ст. 86 попередньої редакції КАС України передбачала, що суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. При цьому визначення вказаних понять існу-

вало виключно на теоретичному рівні [6 (у ред. від 03.08.2017 р.)]. Нормами КАС України в новій редакції передбачене трактування понять «належність», «допустимість», «достовірність» і «достатність» доказів.

Так, належність доказів в адміністративному судочинстві передбачає, що вони повинні містити інформацію щодо предмета доказування, а докази, які не стосуються предмета доказування, суд до розгляду не бере. При цьому предметом доказування в адміністративному судочинстві є обставини, які підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи й підлягають установленню під час ухвалення судового рішення. Крім того, відповідно до положень КАС України сторони мають право обґрунттовувати належність конкретного доказу для підтвердження їхніх вимог або заперечень [6, ст. 73].

Допустимість доказів в адміністративному судочинстві полягає в тому, що обставини справи, які за законом мають бути підтвердженні певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування, а докази, які одержані з порушенням порядку, установленого законом, суд до уваги не бере [6, ст. 74].

Достовірність доказів в адміністративному судочинстві означає, що на їх підставі можна встановити дійсні обставини справи [6, ст. 75].

Відповідно до положень ст. 76 КАС України питання про достатність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання. При цьому достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування [6].

Говорячи про обов'язок доказування в адміністративному судочинстві, необхідно вказати, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення. При цьому в адміністративних справах про противідповідність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача [6, ч. ч. 1–2 ст. 77].

Отже, звертаючи увагу на специфіку адміністративного судочинства, необхідно вказати, що для нього характерним є закрілення такого принципу, як «презумпція винуватості», як додаткового засобу забезпечення верховенства права, а також додаткового засобу захисту прав громадян (адже не в кожній особі є достатній рівень юридичної освіти чи необхідних правових знань для адекватного сприйняття правової ситуації, в особі може бути відсутнє правове розуміння механізмів захисту своїх прав і розуміння того, надання яких доказів потрібне для підтвердження своїх вимог). При цьому зміст презумпції винуватості в адміністративному судочинстві проявляється в тому, що вона зобов'язує суб'єкта владних повноважень не лише довести законність свого рішення, дії чи бездіяльності, а й спростовувати

тверждення позивача про порушення його прав, свобод чи інтересів [9, с. 78].

Ще однією особливістю адміністративного судочинства є встановлення законодавством випадків, коли сторони можуть звільнитися від обов'язку доказування. Так, своєрідною формою процесуальної економії ресурсів є закріплений в положеннях ст. 78 КАС України підстави звільнення від доказування. Зазначимо, що проведення транспарентного моніторингу питання становлення та генези обставин, які не підлягають доказуванню в адміністративному судочинстві, дає змогу констатувати, що для України імплементація вказаних положень у вітчизняне законодавство не є явищем новим, привнесеним адміністративно-реформаторськими процесами останніх років, адже попередня редакція КАС України передбачала перелік обставин, що не потребували доведення. Серед них обставини, установлені судовим рішенням в адміністративній, цивільній або господарській справі, що набрали законної сили, не доказувалися в розгляді інших справ, у яких брали участь ті самі особи чи особа, щодо якої були встановлені ці обставини; обставини, визнані судом загальновідомими, не потрібно було доказувати; обставини, які визнавалися сторонами, могли не доказуватися перед судом, якщо проти цього не заперечували сторони, а в суду не виникало сумніву щодо достовірності цих обставин і добровільності їх визнання; вирок суду в кримінальному провадженні чи постанова суду у справі про адміністративний проступок, які набрали законної сили, були обов'язковими для адміністративного суду, що розглядав справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, щодо якої було ухвалено вирок або постанову суду, лише в питаннях, чи мало місце діяння та чи вчинене воно цією особою [6, ст. 72 (у ред. від 06.07.2005 р.)].

Безперечно, зазначені положення стали своєрідними засобами раціонального використання процесуального часу, усунення додаткового навантаження на весь хід адміністративного судочинства, підтримки авторитету суду як підстави визнання попереднього рішення суду відповідно до новим обставин в іншій справі та запобігання ухваленню різних судових рішень щодо тієї самої обставини [7, с. 55].

У новій редакції КАС України попередньо зазначені обставини набули ще більшого доповнення та розширення змісту. Структура ст. 78 КАС України доповнена такими підставами для звільнення від доказування:

- обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання. Обставини, які визнаються учасниками справи, зазначаються в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їх представників [6, ч. 1 ст. 78];

- обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування [6, ч. 3 ст. 78];

- обставини, установлені рішенням суду в господарській, цивільній чи адміністративній справі, що набрали законної сили, не доказуються під час роз-

гляду іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи чи особа, стосовно якої встановлені ці обставини, якщо інше не встановлено законом [6, ч. 4 ст. 78];

- вирок суду в кримінальному провадженні, ухвала про закриття кримінального провадження й звільнення особи від кримінальної відповідальності або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала чи постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою [6, ч. 6 ст. 78].

Крім того, відповідна стаття доповнена пояснювальними нормами, що визначають порядок відмови сторони від визнання обставин; стосуються правової оцінки, наданої судом певному факту під час розгляду іншої справи; передбачають особливості доказування обставин, установлених рішенням третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

Так, відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози, тяжкої обставини чи обставини, визнаної в результаті зловмисної домовленості її представника з іншою стороною. У разі прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє ухвалу, а обставини, від визнання яких сторона відмовилася, доводяться в загальному порядку [6, ч. 2, ст. 78].

У положеннях ст. 78 КАС України також закріплено, що обставини, установлені стосовно певної особи рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрали законної сили, можуть бути в загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, у якій такі обставини були встановлені [6, ч. 5 ст. 78].

Слід також зауважити, що правова оцінка, надана судом певному факту під час розгляду іншої справи, не є обов'язковою для суду [6, ч. 7 ст. 78], а обставини, установлені рішенням третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу, підлягають доказуванню в загальному порядку під час розгляду справи судом [6, ч. 8 ст. 78].

Зазначимо, що особливості розширеного доповнення ст. 78 КАС України зумовлені, серед іншого, роз'ясненнями Вищого адміністративного суду України. Наприклад, у своїй ухвалі від 15.07.2016 р. у справі К/800/37663/15 Вищий адміністративний суд України зазначив, що встановлення преюдіційних положень (які є в переліку обставин, що не потребують доказування) судом в одній справі не є абсолютном і може бути спростоване доказами її обставинами в іншій справі [2]. При цьому, висловивши таку позицію, Вищий адміністративний суд України, з одного боку, висловив непевність щодо презумпції істинності судового рішення, а з іншого – поставив під сумнів законність судових рішень.

До речі, порівнюючи національну та зарубіжну сферу доказування щодо обставин, які не потребу-

ють доведення, можна відзначити низку спільніх рис. Так, цікаві паралелі можна провести з країнами англосаксонської правової сім'ї (на прикладі Великої Британії й США). Наприклад, у доказовому праві США й Англії є низка фактів, які не підлягають доказуванню: 1) факти обізнаності (po-informationality) суду (judicial notice) – факти, відомі на території суду (факти загальних знань); факти, які суддя знає із власного досвіду (факти індивідуального досвіду); 2) формальне визнання (formal admissions), що здійснюється під час обміну документами з можливістю надання відповіді у вигляді афіdevіту; 3) презумпції (сторони, які брали участь у попередньому процесі, знову беруть участь у процесі); 4) преюдиціальні факти (res judicata) – рішення, яке прийняте раніше, має бути кінцевим, винесеним по суті (ефект попереднього судового рішення (collateral estoppel) – схожість предмету позову) [5].

Обставини, що не потребують доказування, доцільно також розглядати через призму звільнення від виконання юридичного обов’язку, що є певним видом останнього.

Так, у теоретичній літературі під юридичним обов’язком розуміється міра необхідності поведінки, що є гарантією реалізації суб’єктами наданих їм прав. Це об’єктивно необхідна та можлива поведінка, котра забезпечує реальність можливостей, наданих суспільством і державою окремій особі. Розглядаючи сутність феномена юридичного обов’язку відповідно до теми дослідження, зазначимо, що юридичний обов’язок доказування в адміністративному судочинстві полягає в тому, що «кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення...» [6, ч. 1 ст. 77]. При цьому обставини, які не потребують доказування, є своєрідним засобом уникнення такого юридичного обов’язку. Разом із тим правопорядок і хід судового процесу не порушуються, а притягнення до юридичної відповідальності не відбувається. Крім того, у разі реалізації положень інституту звільнення від доказування в адміністративному судочинстві простежується своєрідний вид процесуальних відносин, при якому суб’єкти здійснюють свій вибір, який є офіційно дозволеним, але при цьому тільки деякою мірою не виконуючи покладеного на них із боку законодавця обов’язку довести ті обставини, на яких ґрунтуються їх вимоги та заперечення.

Таким чином, слід визнати життєздатність тези про те, що звільнення від доказування в адміністративному судочинстві є своєрідним підвідом звільнення від виконання юридичного обов’язку.

Отже, доказування в адміністративному судочинстві є доволі змістовою категорією, яка включає в себе відповідні засоби доведення істини. Концепція розгляду доказування в адміністративному судочинстві як механізму дозволяє виявити всі системоутворюючі складові частини цього явища, що сприяє точному й повному розумінню сутності доказування в адміністративному судочинстві, призначенням

якого, серед іншого, є забезпечення реалізації права на судовий захист.

Говорячи в умовах сьогодення про обов’язок доказування в адміністративному судочинстві, необхідно вказати, що кожна зі сторін повинна довести в передбаченому законом порядку ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, тобто виконати покладений на них юридичний обов’язок. При цьому в адміністративних справах про противіправність рішень, дії чи бездіяльності суб’єкта владних повноважень обов’язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

Слід також зазначити, що обставини, які не потребують доказування, є одним зі специфічних засобів у загальному механізмі ефективної реалізації права на справедливий суд в Україні. В адміністративному судочинстві підстави звільнення від доказування можна поділити на три групи:

- преюдиційні обставини [6, ч. 4, 6 ст. 78];
- загальновідомі обставини [6, ч. 3 ст. 78];
- обставини, які визнаються учасниками справи [6, ч. 1 ст. 78].

Разом із тим законодавство України про адміністративне судочинство, у разі виникнення процесуальних проблем щодо обставин, які не потребують доказування в процесі здійснення адміністративного судочинства, передбачає процесуальні засоби для дослідження доказів у загальному порядку [6, ч. 2, 5, 7–8 ст. 78].

Отже, виокремлення підстав звільнення від доказування та їх легальне закріплення в чинному адміністративно-процесуальному законодавстві є проявом адекватного сприйняття законодавцем реалії доказової сфери адміністративного судочинства, адже обставини, які не потребують доведення, є способом реалізації основоположного принципу – принципу верховенства права (у позитивному його розумінні), економії процесуального часу та засобів, способом підтримки авторитету судових рішень і засобом недопущення правових колізій під час прийняття різних рішень щодо ідентичних питань.

Слід зазначити, що обставини, які не потребують доказування в адміністративному судочинстві, пройшли відповідну трансформацію в ході реформування процесуального законодавства в ключі вдосконалення загальної парадигми й отримали розширене, додаткове тлумачення, увібралши позитивні теоретичні та практичні напрацювання. Однак, як свідчать реалії сьогодення, не слід зупинятися на вже досягнутих результатах і завжди треба пам’ятати про глобальну мету – підвищення ефективності правосуддя. Тому необхідно продовжувати вдосконалювати сферу доказування в адміністративному судочинстві, застосовуючи нові, актуальніші напрацювання, щоб увесь процес доказування під час здійснення адміністративного судочинства не викликав складнощів у практичній реалізації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аксюонов С.О. Преюдіція в правосудді: теоретичні та прикладні аспекти. Прикарпатський юридичний вісник: зб. наук. пр. Івано-Франківськ. Вип. 3 (12). 2016. С. 3–6.
2. Вищий адміністративний суд України. Ухвала від 15 вересня 2016 року, м. Київ К/800/37663/15. URL: https://protocol.ua/ua/preyuditsiya_vstanovlena_sudom_v_odniy_spravi_ne_e_absolyutom_i_moge_buti_sprostovana/.
3. Колпаков В.К., Гордєєв В.В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві: монографія. Чернівецький нац. ун-т, 2009. 128 с.
4. Калмикова Я.С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2013. 20 с.
5. Калмикова Я.С. Підстави звільнення від доказування в адміністративному судочинстві: порівняльно-правовий аналіз. Національна правова система в умовах формування європейського правового простору: матеріали науково-практичного інтернет-конф. (10.10.2012 р.). URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=359%3A.
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Офіційний вісник України. 2005. № 32. Ст. 1918 (у ред. від 04.11.2018 р.).
7. Корецький І.О. Доказування як засіб доведення позиції сторін в адміністративному судочинстві. Науковий вісник публічного та приватного права. Київ, 2016. № 1. С. 56–62.
8. Нечитайло О.М. Обставини, що не потребують доказування в адміністративному судочинстві України. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2008. – Вип. 43. С. 151–158.
9. Павленко Н.Г. Презумпція винуватості в адміністративному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 2. С. 78–79. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2016/23.pdf.
10. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII. Офіційний вісник України. 2017. № 96. Ст. 2921.
11. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
12. Умнова О.В. Докази в адміністративному судочинстві при поновленні на публічну службу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2010. 24 с.
13. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: академічний курс: підруч. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2005. 622 с.